

אכילת מצה בערב פסח שחל בשבת

מקור הדין

בירושלמי דימו דין האוכל מצה בערב פסח למחוייב מכת מרדות

1. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פרק י הלכה א

א"ר לוי האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה (מכת מרדות. ר"ף טז).

2. שו"ת מהר"י ווייל סימן קצב

דקדום שהותר לו מצה בעי' ז' ברכות וכן ארוסתו בעי' ז' ברכות.

ומחסר שבע ברכות בליל הסדר שקודמות לאכילת המצה: א. גפן ב. מקדש ישראל והזמנים ג. שהחיינו ד. אדמה ה. ברוך אשר גאלו ו. נטילת ידיים ז. על אכילת מצה

הרמב"ם הוסיף בחומרת הענין להכותו עד שתצא נפשו

3. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה יב

אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב, ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו, ואפשר דהכא עובר באכילתו בקו"ע על מ"ע של תורה. בני בנימין שם.

גדר האסור והמותר במצה

4. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צט עמוד ב

משנה. ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך.

לדעת הרא"ש כתב שגדר האיסור הוא במצה שיוצאים בה ידי חובה וממילא מצה עשירה מותרת

5. רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן א

הא דקתני סמוך למנחה לא יאכל הא מקמי הכי אכיל ומי מצי אכיל? חמץ מו' שעות ולמעלה הא אסור מדאורייתא. מצה נמי לא אכיל דאמר בירושלמי (פרק זה הלכה א) האוכל מצה בערב הפסח כאלו בא על ארוסתו בבית חמיו ואי מיני תרגימא הא אמרי' לקמן (דף קז א) דשרי.

וצ"ל מצה עשירה דמצי אכיל. דהא דאמרינן דאסור לאכול מצה בערב פסח היינו במצה שראויה לצאת בה ידי חובתו בלילה, וכן נוהג ר"ת בערב הפסח שחל להיות בשבת שהיה עושה סעודה שלישית במצה עשירה:

זמן האיסור

לרא"ש זמן איסור אכילת מצה מתחיל בזמן איסור אכילת חמץ בערב פסח

6. רא"ש מסכת פסחים פרק ג סימן ז

ז ירושלמי (פ"י ה"א) ר' לוי אומר האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. ונראה דדוקא מזמן איסור חמץ ואילך: (וכן סוברים בכלבו הל' פסח סי' מח. וברבינו ירוחם נ"ח ח"א. וכ"כ האורחות חיים הל' פסח סי' קיד בדעה ראשונה.)

הרמב"ן מבין בירושלמי שהאיסור הוא בכל הזמן שמוכשרת שחיטת קרבן פסח שהוא מהבוקר

7. הר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף טז עמוד א

והרמב"ן ז"ל השיג בספר המלחמות ואמר דסוגיית ירושלמי מוכחת דכל היום כולו אסור וכך היא אמר רבי לוי האוכל וכו' תניא ר' יהודה בן בתירא אומר בין חמץ בין מצה אסור פירוש משום לא תשחט על חמץ דם זבחי

לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים ומכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית כדאיתא לקמן בפרק ערבי פסחים ...

במג"א משמע לרב פעלים שביליל יד גם אסור לאכול מצה

8. מגן אברהם סימן תעא ס"ק ו

ו (פמ"ג) (מחה"ש) מצה שיוצאין בה. נ"ל דמצה כפולה ונפוחה אין לאכלה בע"פ כל היום דשמא מצה היא עססית תס"א ומשמע דביום י"ג מותרין לאכול מצה:

הרב פעלים מבין מכך שהרמב"ן תלה טעם האיסור בביעור חמץ שאסור כבר מהערב

9. שו"ת רב פעלים חלק ג - אורח חיים סימן כז

ועל שאלה הב' שרוצה לאכול מצה בליל י"ד, הנה מדברי המג"א סי' תע"א סק"ו מוכח דגם ליל י"ד בכלל האיסור. אבל א"ח אות קי"ד כתב דאסור בלילה וביום, וכן משמע קצת מסי' תמ"ד, וכן דעת המג"א, ועיין טעם הרמב"ן במלחמות ע"ש. ומ"ש עיין טעם הרמב"ן במלחמות היינו שכתב הטעם כיון שביעור חמץ בלילה נעשית לו מצה כארוסה בבית חמיו עכ"ל, מוכח דסבר הרמב"ן, אכילת מצה אסור גם בליל י"ד (רמב"ן - מלחמת ה' מסכת פסחים דף טו עמוד ב).

קטנים

10. תרומת הדשן סימן קכה

שאלה: קטן בע"פ שרי להאכילו מצות או לאו?

תשובה: יראה דאם לא הגיע הקטן לכלל דעת כ"כ, שיודע ומבין מה שמספרים לו מניסים ונפלאות ביציאת מצרים, שרי להאכילו. ואף על פי דאסרו חכמים לגדול אכילת מצה בע"פ מזמן איסור חמץ ואילך, וקי"ל דלא ספינן בידים איסור לקטן, הא חולק מהר"ם בהלכות ברכות שלו, דהנ"מ באיסור לאו אבל ביטול מצות עשה ספינן ליה...

אמנם אם הגיע הקטן שיוכל להבין כדלעיל, נראה דאין להאכילו מצה דדרשינן והגדת לבנך כו', ובעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, ואם ימלא הבן כבר כריסו מן המצות, היאך שייך לומר בעבור זה כיון דאין המצה חידוש לו לקטן.

פסק השו"ע והרמ"א

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעא סעיף ב

וקודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה.

הגה: אבל מצה שיוצאין בה בלילה, אסורים לאכול כל יום ארבעה עשר (ומשמע כאן שמצה עשירה מותר בע"פ כיון שאין חשש שתהיה מוחלפת וכן הציץ בחק יעקב תמ"ד א) וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים, מותר להאכילו (ת"ה סימן ז' קכ"ה/...)

היתרי אכילה במצה – ודין סעודה שלישית

הרמ"א אוסר בערב פסח אכילה של פיורי מצה שנילושו יחד

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תעא סעיף ב

הגה: ... מצה שנאפה כתקנה ואח"כ נתפררה ונילושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח (מהרי"ב). משנ"ב: דלא נתבטלה ממנה שם מצה ע"י זה. ומ"מ לצאת בה ידי מצה בלילה אין כדאי וגם לחוש ליש מי שאומר דגם זה בכלל מצה עשירה.

אול"צ (ג' א) - שהוא כמו מצה המעורבת בדבר אחר שלא הותרה אכילתה.

ודגים יוכל לקיים אפילו אחר שעה עשירית אך בכ"ז יזהר שיאכל רק מעט ולא למלא כריסו כדי שיאכל מצה לתיאבון.

וכ"כ להתיר בקניידלך: אליה רבה סימן תע"א ס"ק י, קיצור שולחן ערוך סימן קיג סעיף ה, שו"ת דעת תורה תמ"ד א, גרמ"א קונטרס 'ערב פסח שחל בשבת' תשס"א עמ' 16

הגר"א סובר שאסור כל סוגי המצה ולכן יש לפצל סעודת הבוקר ואכול פירות בצהריים

19. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תמד

...ודלא כתוס' דהוכחת תוס' דמצה עשירה מותר בע"פ מכח קושייתם מ"ש ע"פ סמוך למנחה כו' ע"ש תוס' דע"פ צ"ט ב' ד"ה סמוך. אבל הרמב"ם פ' שם דאיןקא ושאיר דברים קאמר דאכילה אסור בהן וכמ"ש בס"ת תע"א מעט כו' וכמו שכבתי שם ולכן אין נוהגין ג"כ במצה מבושלת. וכ"ה בזהר פ' אמור דסעודה זו נדחת מכל וכל (שבע"פ שחל בשבת ונדחת סעודה זו היה רשבי" משתדל במעשה מרכבה והיה אומר שזו הסעודה) ש"מ דאין תקנה לדבר כלל וכסברא דאין יוצאין בסעודה ג' אלא בפת וא"א כלל כנ"ל ועיין מ"א מ"ש בשם המרדכי וב"ח וכל בו וכן עיקר: (מג"א א: 'ומ"מ גם בשחרית יפסיק סעודתו לשנים דהא י"א דיוצא בזה')

הפוסקים המתירים בבישול נחלקו האם ניתן גם להקל בטיגון במעט שמן

20. וזאת הברכה עמ' 23

נחלקו הפוסקים אם טיגון דינו כבישול שמפקיע שם לחם או דינו כאפיה שאינו מפקיע דין לחם וכותב המשנה ברורה שיש להתייחס לטיגון כספק בישול (קס"ו) טיגון הכוונה טיגון לא עמוק במחבת בשמן וכדומה בכמות כזו שמוסיף טעם או צבע לתבשיל.

אך אם טגנו רק במעט שמן כדי שלא ישרף התבשיל דינו כאפיה לכו"ע (קס"ד שם מ"ב סט)

טיגון בשמן עמוק דינו כבישול לכו"ע (גר"ז סב"ה פ"ב יב בסופו שש"כ ח"א פ"א סא בשם הגרשו"א מאור השכת ח"ב ח' ה בשם אחד מגדולי הדור בענין שכת)

יש להמנע מלאכול מצה מטוגנת במעט שמן בערב פסח (אול"צ ג יג א)

מצה שלא נילווה לשם מצווה

המאירי מזכיר גם מצה של נכרים שהרי לא יכול לצאת בה כיון שלא נעשתה לשמה

21. בית הבחירה (מאירי) מסכת פסחים דף צט עמוד ב

ויש שואלים ואף כשתפקיע אכילה מצה לתאבון האין אפשר לו לאכול והלא חמץ ומצה אסורים לו חמץ מן הדין ומצה ממה שאמר בתלמוד המערב האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו וא"ת במיני תרגימא והלא בזה לא נאסר וכמו שאמרו אבל מטביל הוא במיני תרגימא כמו שיתבאר ותירצו שלא אמרו כבא על ארוסתו אלא במצה הראויה לצאת בה ידי חובתו הא מצה עשירה או בצקות של עכו"ם או של אורז ודוחן לא, ובא לאסרם משום מצה לתיאבון והוא הדין אף במיני תרגימא ושלא לאכול מהם אכילה מרובה

המהרש"א מסביר שלהיתר אכילה בערב פסח צריך שני תנאים. שלא ראויים לצאת בהם וגם שאין להם טעם מצה.

22. מהרש"א חידושי הלכות מסכת פסחים דף צט עמוד ב

תוס' בד"ה לא יאכל כו' וי"ל דאייירי במצה עשירה כו' אלא במצה הראויה לצאת כו' עכ"ל וה"ה דמצי לאוקמא בבציקות של גוים דאינו יוצא בה י"ח כמ"ש התוס' לקמן. ויש לחלק דמצה עשירה לאו טעם מצת מצווה היא ושרי משא"כ בצקות ש"ג דטעם מצה היא וק"ל:

המג"א מתיר מירורי מצה שנתבשלו וניראה שתולה זאת בכך שמשנים ברכתם (ראה שו"ע קס"ח י)

13. מגן אברהם סימן תע"א ס"ק ח

ח ונילושה ביין ושמן. אפילו נאפי' אח"כ שנית אבל מפוררת ונתבשלה מותר לאכול ומברך (במ"מ) דהוי מעש' קדירה ונימוח (מהרי"ל) עמ"ש סי' קס"ח ס"י ותס"א ס"ד:

רעק"א שמבושל מותר אפילו גדול מכזית שלמרות שלא נשתנה ברכתו נשתנה טעמו מטעם מצה

14. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן תע"א

אבל מפוררת. לכאורה אף באינה מפוררת נהי דלא מקרי בישול ומברכים המוציא הא מ"מ אין יוצאים ידי מצה בזה דבעי' טעם מצה א"כ י"ל דמותר לאוכלו בע"פ:

דברי המג"א ורעק"א הובאו במשנ"ב

15. משנה ברורה סימן תע"א ס"ק כ

(כ) אינה נקראת וכו' - ... וכ"ז בשלא בשלה אבל אם בשלה וכמו שנוהגין במדינותינו לעשות כדורים ממצה שקורין (קניידלעך) או מצה מבושלת בכלי ראשון מותר לאוכלה קודם שעה עשירית דזה בודאי לא מקרי מצה וכדמבאר בסמ"ח תס"א:

וכ"כ להתיר במבושלת: שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תע"א סעיף ה, ערוך השולחן אורח חיים סימן תמד סעיף ה, פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תע"א ס"ק ח, שו"ת אור לציון חלק ג פרק יג - דיני ערב פסח אות ג, חזו"ע פסח עמ' רס"ב

לגבי סעודה שלישית דעת השו"ע שיעשה אותה במצה עשירה ודעת הרמ"א בפירות

16. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תמד סעיף א

י"ד שחל להיות בשבת, בודקין ליל שלשה עשר. ומבערים הכל לפני השבת, ומשיירין מזון שתי סעודות לצורך השבת, דסעודה שלישית זמנה אחר המנחה ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה, וצריך לעשותה קודם שעה עשירית.

הגה: ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכול מצה עשירה, כדלקמן סימן תס"ב סעיף ד' בהגה, יקיים סעודה שלישית במיני פירות או בשר ודגים כדלעיל סימן רצ"א סעיף ו' בהגה.

המג"א כותב שבשר ודגים עדיף מפירות ומזכיר דעת הזהר שאין פתרון לבעודה שלישית בערב פסח שחל בשבת. וכן דעת מהרי"ל שלא נוהגים במצה מבושלת.

17. מגן אברהם הלכות פסח סימן תמד סעיף א

ב (פמ"ג) (מחה"ש) או בבשר ודגים. פי' אם יש לו בשר ודגים הוא עדיף ממיני פירו' כמ"ש סי' רצ"א ובשל"ה כ' בשם הזהר שרשב"י הי' עוסק בתורה במקום סעודה שלישית וכ' מהרי"ל (מנהגים הלכות ע"פ) והי' ראוי לעשות במצה (מפוררת -) מבושלת אך לא ראיתי נוהגין כן עכ"ל: והוסיף שם טוב לעשות בפירות

המשנ"ב מתיר גם בקניידלך רק צריך להקדים משעה עשירית

18. משנה ברורה סימן תמד ס"ק ח

(ח) יקיים וכו' במיני פירות - עיין לעיל בסמ"ח רצ"א ס"ה דיש דעות בפוסקים אם צריך לעשותה דוקא בפת או דסגי ג"כ בשאר דברים ולזה אמר דבשעת הדחק כזה יכול לסמוך על המקילין וע"ש דיותר טוב בבשר ודגים מבפירות. וה"ה דיכול לקיים בתבשיל (כגון קניידלך) אך יש נ"מ דזה אינו מותר רק קודם שעה עשירית והיכא שמקיים בפירות או בבשר

המג"א הביא לסמוך על הסוברים שיש להקל בסעודה שלישית קודם חצות לאדם שממילא אין לו מזון שלש סעודות

פיצול סעודה שניה

הר"ן בשם בה"ג מתיר לאכול סעודה שלישית בבוקר בפיצול סעודה

27. מגן אברהם סימן רצא - הקדמה

מי שיש לו מזון ב' סעודות ואם יחלקם לג' סעודות לא יהיה לו לכל סעודה לשבעה מוטב שיאכל ב' סעודות לשבעה [ס"ח סימן תרס"א] וכ"מ בשבת דף קי"ח דאמר עשה שבתך חול וכמ"ש סימן רפ"ב:

ונ"ל דמ"מ אם נמשכה סעודת הבקר עד אחר חצות יחלקה לב' וכמ"ש ס"ג דהא מכל מקום ישבע כשאוכל שנית וכ"מ במהר"ם במדכ"י פ"ו דשבת ובש"ל בשם היראים אבל לכתחלה אין להמתין עד אחר חצות משום זה דמבטל עונג שבת כמ"ש רס"י רפ"ח

ומיהו לפמ"ש רס"י תמ"ד אפי' קודם חצות יחלקה לשנים דהא י"א דיצא בזה ע"ש:

השו"ע פסק שלא יוצא ידי חובת סעודה שלישית קודם מן מנחה

28. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רצא סעיף ב

זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו משש שעות ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית.

הגה: י... וי"א דיותר טוב להתפלל מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגמ"ר פ"ל ואגור), וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו

המשנ"ב כתב שפיצול הסעודה בבוקר היא חומרא הבאה לידי קולא ולכן לא הביא אותה להלכה

29. שער הציון סימן רצא ס"ק ז

(ז) מגן אברהם ושאר אחרונים. ולא העתקתי מה שכתב המגן אברהם דיחלק לשנים אפילו קודם חצות כדי לצאת על כל פנים דעת איזה פוסקים דסבירא להו דאף בזה מקיים סעודה ג', דהוא חומרא דאית לידי קולא, דלפסק השולחן ערוך דאינו יוצא קודם חצות, ממילא היא ברכה שאינה צריכה, ועיין באלוהי רבה:

23. הר"ן על הר"י מסכת שבת דף מג עמוד ב

ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת וכו'. תלאת היום לזמן סעודה באו וכתב הרב בעל הלכות ז"ל שאין חיוב סעודות הללו להיותן כדרכן בשחרית ובמנחה אלא אפילו מפסיק באמצע סעודה בברכת המזון ואף על גב דלא מסלק התכא אלא פורס מפה ומברך והדר שרי המוציא ואוכל כביצה ומברך שפיר דמי. ולפי זה הא דאמרינן בסמוך קערות שאכל בהן שחרית מדיחן לאכול בהן בצהריים מדיחן לאכול בהן במנחה לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט: (והתיר א. ברכה שאינה צריכה. ב. זמן הסעודה ג. מפסיק ללא ציאה ממקומו)

אמנם השו"ע כתב בפירוש שלא יוצא ידי חובת סעודה בבוקר

24. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רצא סעיף ב

זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו משש שעות ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית.

הגה: י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת, דאז חוזרים הנשמות לגיהנם, וע"כ אין לאכול סעודה שלישית בין מנחה למעריב, אלא יאכל אותה קודם מנחה (תוספות והרא"ש ומדכ"י פרק ע"פ). וי"א דיותר טוב להתפלל מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגמ"ר פ"ל ואגור), וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו...

נגמרא מובא לגבע ע"פ בשבת שמיימים שתי סעודות

25. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף יג עמוד א

ארבעה עשר שחל להיות בשבת - מבערין את הכל מלפני השבת, ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות, ומשיירין מן הטהורות מזון שתי סעודות ולא שלש, לכל שלש סעודות נשנה ערכית שחרית ומנחה, וענין פסח אסור לאטל מן המנחה ולמעלה, כדי לאכול עד ארבע שעות, דברי רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום רבי יהושע.

ר"פ מוכיח מהגמרא שלא מועיל פיצול אם בגלל שלא יוכל לאכול כדי שביעה ואם בגלל שקודם חצות לא יוצא ידי חובה

26. תוספות רבנו פרץ יג (וכ"פ התוס' והרא"ש)

וא"ת לעולם אימא לך דיכול לעשות ברכת המזון בסעודה של שחרית כדי לפטור מג' סעודות, ומכל מקום [לא] קשה דאמאי אינו משייר סעודה שלישית ויעשה כי האי גונא כדפ' ויחזור ויברך ויאכל מיד הסעודה שלישית, דאי הוה משייר היה משייר בחנם דאפי' כשיחזור ויאכל הסעודה שלישית מ"מ אין אדם יכול לאכול אלא כדי שובעו, ואם כן אינו יכול לאכול יותר מסעודה אחת, וא"כ למה היה משייר סעודה שלישית, כך הקשה הרב דילקרוי"ש,

ותי' מ"ר הר"פ נ"ע דע"כ צ"ל דאין אדם יכול לפטור עצמו מסעודה שלישית קודם שעתה, דאי ס"ד דיכול לפטור עצמו קודם שעתה א"כ הוה ק' ליה אמאי אינו משייר מזון לג' (שעות) [סעודות].

סיכום להלכה אכילה בסעודה שלישית

מצה עשירה – למנהג הספרדים מי שבקיא וזריז בהכנת מצות יכול גם להכין מצות עשירות ממי פירות שסחט בעצמו ויקפיד שלא לערב בהם מים ולא שום תוספת אחרת ולהכניסם ללא שהיות (שו"ע תמ"ד א. וראה שו"ע תסב. חזו"ע רסד.) ובשתי סעודות ראשונות של שבת קודם זמן איסור חמץ יכולים לנהוג כך גם האשכנזים (אג"מ א קנה. ובערוה"ש תמ"ד ה התיר גם בסעודה שלישית).

ולענין ברכה על מצה עשירה בע"פ שחל בשבת נחלקו האחרונים ונראה שבשתי סעודות ראשונות יברך המוציא כיון שמחוייב בפת וקשה בלאו הכי ועוד שהשבת קובעת לחיוב ברכה (לב חיים פלאגי" ב פח. אג"מ שם) ובסעודה שלישית יש יברך מספק מזונות ועל המחיה כיון שלא מחוייב בה בפת אין השבת קובעת לברכה (כה"ח תסב יא. חזו"ע רס"ד) ויש אומרים שגם בסעודה שלישית יברך המוציא וברכת המזון כיון שקביעות הרגלו לעשותה בפת (ברכ"י תמ"ד ע"פ רדבז. לב חיים שם)

מצה מבושלת - רבים מהפוסקים התירו לאכול בערב פסח מצה מבושלת או מטוגנת (ראה להלן הדרך למעשה) וזאת כיון שאין לה טעם מצה ואין יוצאים בה ידי חובה בערב החג. לפי שיטה זו אפשר שלא להשאיר בבית חמץ כלל כבר מיום שישי ולאכול את המצה הנ"ל בשלוש סעודות עד לשעה העשירית. ובמנהג זה נהגו רבים מהספרדים (חזו"ע פסח רסב, אול"צ ג יג)

קניידלך - ויש שלא התירו לאכול בערב פסח מצה מבושלת או מטוגנת אלא כופתאות העשויות מקמח מצה שבהם לא ניתן לצאת ידי חובת סעודה ראשונה ושניה. ולשיטה זו בשתי סעודות שבת הראשונות יש לאכול פת חמץ. ונכון להכין פיתות שאינם משאירות פירורים. ובסעודה שלישית רשאים לאכול כופתאות קודם שעה עשירית. ובמנהג זה נהגו רבים מהאשכנזים (משנ"ב תמ"ד ח) וחלק מהספרדים (גרמ"א בקונטרס. ובכה"ח תע"א לה כתב שיש להחמיר לכתחילה)

בשר ודגים - ויש מי שאסר כל דבר העשוי ממצה אפילו אם איבד צורתו ולשיטה זו לא ניתן לאכול בסעודה שלישית אלא בשר ודגים או פירות וכן נהגו חלק מהאשכנזים ובשר ודגים עדיפים מפירות (גר"א תמ"ד 'ובמדינות')

פיצול סעודת הבוקר – הנוהגים לאכול בשר ודגים או פירות, יש שכתבו שיפצלו את סעודת הבוקר לשתי סעודות, כלומר שיפסיקו באמצע סעודה ויברכו ברכת המזון, יעשו הפסקה קצרה מחוץ לבית ושוב יחזרו ליטול ידיים לברך ולאכול (מג"א רצ"א הקדמה). ולדעת השו"ע (רצא ב) אין זה מועיל לצאת ידי חובת סעודה שלישית. ולדעת המשנ"ב (שעה"צ רצא ז) יש בזה חשש ברכה שאינה צריכה.

תפילת מנחה – ביום זה יש להקדים ולהתפלל מנחה גדולה, כיון שיש לאכול סעודה שלישית מזינה (מצה עשירה/ מבושלת/ קניידלך) קודם שעה עשירית. והמקלים בבשר או פירות יכולים לאכול בסמוך לשקיעה אך ימעיטו באכילתם (משנ"ב תמד ח).